

การประเมินโครงการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเชิงพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคใต้
อันดามัน (ระนอง พังงา ภูเก็ต กระบี่ และตรัง)

Project Evaluation of the Civil Politics Development Project in Southern
Andaman Provincial Cluster (Ranong, Phang Nga, Phuket, Krabi and Trang).

เฉลิมศักดิ์ บุญนำ^{1*} และสุนิสา เซาว์นเมธากิจ²

Chaleomsak Bunnam^{1*} and Sunisa Chaomatagit²

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ, มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

¹ Assistant Professor, Ph.D., College of Innovation and Management, Songkhla Rajabhat University.

² อาจารย์, คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

² Lecturer, Faculty of Education and Liberal Arts, Hatyai University.

*Corresponding author, E-mail: chaleomsak.bu@skru.ac.th

บทคัดย่อ

การประเมินโครงการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเชิงพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคใต้อันดามัน มีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามประเมินโครงการพัฒนาการเมืองภาคพลเมือง โดยใช้รูปแบบประเมินแบบ ประยุกต์ใช้ CIPPI Model กลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามัน คือ คณะทำงานเครือข่ายประชาสังคม จังหวัด (คปจ.) จำนวน 15 คน ผู้ดำเนินโครงการ จำนวน 20 คน และผู้เข้าร่วมโครงการ จำนวน 10 คน รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 45 คน เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถาม และแบบ สัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามโดยหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทำการวิเคราะห์ เนื้อหาจากการสัมภาษณ์ ผลของการวิจัย พบว่า 1) ด้านบริบท ความคิดเห็นของคณะทำงานเครือข่าย ประชาสังคมจังหวัด (คปจ.) โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 3.17$) และความคิดเห็นของ กลุ่มผู้ดำเนินโครงการ โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 3.17$) และ ความคิดเห็นของกลุ่ม ผู้เข้าร่วมโครงการโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 3.08$) 2) ด้านปัจจัยนำเข้า ความคิดเห็น ของคณะทำงานเครือข่ายประชาสังคมจังหวัด (คปจ.) โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 3.11$) และความคิดเห็นของกลุ่มผู้ดำเนินโครงการ โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 3.11$) และ ความคิดเห็นของกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 2.89$) 3) ด้านกระบวนการ ความคิดเห็นของคณะทำงานเครือข่ายประชาสังคมจังหวัด (คปจ.) โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 3.12$) และความคิดเห็นของกลุ่มผู้ดำเนินโครงการ โดยรวม อยู่ในระดับเห็นด้วยค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 2.74$) และ ความคิดเห็นของกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการโดยรวมอยู่ใน ระดับเห็นด้วยค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 2.97$) 4) ด้านผลผลิตความคิดเห็นของคณะทำงานเครือข่ายประชาสังคม

จังหวัด (คปจ.) โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยค่อนข้างมาก ($\bar{x}=3.28$) และความคิดเห็นของกลุ่มผู้ดำเนินโครงการ โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยค่อนข้างมาก ($\bar{x}=2.96$) และ ความคิดเห็นของกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยค่อนข้างมาก ($\bar{x}=3.27$) และ 5) ด้านผลกระทบ ความคิดเห็นของคณะทำงานเครือข่ายประชาสังคมจังหวัด (คปจ.) โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยค่อนข้างมาก ($\bar{x}=3.07$) และความคิดเห็นของกลุ่มผู้ดำเนินโครงการ โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยค่อนข้างมาก ($\bar{x}=3.15$) และความคิดเห็นของกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยค่อนข้างมาก ($\bar{x}=3.27$) ประโยชน์จากโครงการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดความเข้มแข็งให้กับความเป็นพลเมืองของประชาชนด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม

คำสำคัญ: ประเมินโครงการ, การเมืองภาคพลเมือง, ภาคใต้อันดามัน

Abstract

The current study aims to project evaluation of the Civil Politics Development in Southern Andaman Provincial Cluster by utilizing CIPPI. The sampling groups in Southern Andaman Provincial Cluster were comprised of 15 people of a working group of the provincial Civil Society Network (CSN), 20 project managers, 10 participants. In the aggregate, there were 45 respondents. Research instruments consisted of questionnaires and interview. The questionnaires were analyzed through average, standard deviation, and the content analysis was employed to analyze the interview. The research revealed the following results. First, the overall opinion on the context of the working group of the provincial Civil Society Network (CSN), project managers, and participants strongly agreed, accounting for ($\bar{x}=3.17$), ($\bar{x}=3.17$), and ($\bar{x}=3.08$) respectively. Second, the overall opinion on the intake factors of the working group of the provincial Civil Society Network (CSN), project managers, and participants demonstrated a strong agreement, resulting in ($\bar{x}=3.11$), ($\bar{x}=3.11$), and ($\bar{x}=2.89$) respectively. Third, the overall opinion on the process of the working group of the provincial Civil Society Network (CSN), project managers, and participants strongly agreed, accounting for ($\bar{x}=3.12$), ($\bar{x}=2.74$), and ($\bar{x}=2.97$) respectively. Forth, the overall opinion on the output/outcome of the working group of the provincial Civil Society Network (CSN), project managers, and participants showed a strong agreement, accounting for ($\bar{x}=3.28$), ($\bar{x}=2.96$), and ($\bar{x}=3.27$) respectively. Fifth, the overall opinion on the impact of the working group of the provincial Civil Society Network (CSN), project managers, and participants showed a strong agreement, contributing to ($\bar{x}=3.07$), ($\bar{x}=3.15$), and ($\bar{x}=3.27$) respectively. The

merit of the Civil Politics Development Project is to consolidate the citizenship of a person in the participatory process.

Keywords: project evaluation, civil politics and Southern Andaman Provincial Cluster

บทนำ

การเมืองภาคพลเมืองของประชาชนที่หลายฝ่ายคาดหวังว่าจะสามารถช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ของประเทศได้นั้น แต่ก็ยังมีบุคคลจำนวนมากที่ยังไม่เข้าใจในความหมายคำว่า “พลเมือง” (citizens) เป็นคำที่มีนัยความหมายมากกว่าคำว่า “ประชาชน” (peoples) ซึ่งหมายถึง คนทั่วไปหรือคนที่อาศัยอยู่ในประเทศนั้น ๆ เท่านั้น แต่พลเมืองนอกจากเป็นคนที่มีสิทธิตามกฎหมายของสังคมประเทศนั้นแล้วยังควรเป็นบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ของตนรวมถึงตระหนักและใช้สิทธิที่มีอย่างถูกต้องเหมาะสม บทบาทการเมืองภาคพลเมืองจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับประชาชนในท้องถิ่นที่ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการบริหารปกครองท้องถิ่นโดยตรงโดยประชาชนในท้องถิ่นอาจจะอาศัยช่องทางมีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการ เช่น การเข้าชื่อเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น การเข้าชื่อเสนอลงคะแนนเสียงหรือถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น ฯลฯ หรือประชาชนในท้องถิ่นอาจจะอาศัยช่องทางมีส่วนร่วมที่ไม่เป็นทางการในรูปแบบของการรวมกลุ่มประท้วงเป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อรักษาสิทธิและผลประโยชน์ของตนเอง อาจจะได้รับผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลงในมิติต่าง ๆ ของท้องถิ่น เช่น ปัญหามลภาวะจากนิคมอุตสาหกรรมในท้องถิ่นที่ตนอยู่อาศัย (วินิจ ภาเจริญ, 2563) การที่ประชาชนที่มีความตื่นรู้ได้มีส่วนร่วมทางการเมืองในการจัดสรรสิ่งมีคุณค่าในชุมชนท้องถิ่นโดยการร่วมรู้ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมปฏิบัติ งานร่วมตัดสินใจและร่วมกำกับการตรวจสอบ (ปธาน สุวรรณมงคล, 2560)

การเมืองมีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งในทางการเมือง นโยบายที่สำคัญโดยสภาพพัฒนาการเมืองซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองได้กำหนดแผนงานยุทธศาสตร์ในการทำงานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินการบริหารให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์โครงการเพื่อการดำเนินงาน มีการรายงานในทุกขั้นตอนการใช้งบประมาณของหน่วยงานและภารกิจที่ได้มอบหมายในการทำงานที่เป็นไปตามทิศทางขององค์กร จึงได้มีความจำเป็นในการติดตามประเมินผลโครงการที่ได้รับทุนจากกองทุนพัฒนาการเมือง และการทำงานของกลไกหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการกลั่นกรองพิจารณาโครงการเบื้องต้นที่เป็นกลไกการทำงานในระดับจังหวัด ซึ่งคณะทำงานเครือข่ายประชาสังคมจังหวัด (คปจ.) ที่ได้รับมอบหมายภาระงานที่ได้กำหนดให้ดูแลตรวจสอบพิจารณาตลอดจนติดตามให้ความรู้แนะนำช่วยเหลือแก้ไขปัญหาปรับปรุงโครงการและเป็นพี่เลี้ยงในโครงการ ซึ่งการทำงานในช่วงที่ผ่านมาโครงการต่าง ๆ ได้ดำเนินการไปตามแผนงาน และขอบเขตงาน (Terms of Reference :

TOR) ที่ได้กำหนดตามเงื่อนไขข้อตกลงในการดำเนินโครงการต่าง ๆ ได้ส่งรายงานความก้าวหน้าฉบับร่างไปยังหน่วยงานแล้วจึงได้มีการประเมินโครงการผู้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมือง สำนักงานสภาพัฒนาการเมือง สถาบันพระปกเกล้า ให้มีความสมบูรณ์และความคิดเห็นในการประเมินจากเครื่องมือและแนวคิดทฤษฎีที่ได้ร่วมกันออกแบบให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของสภาพัฒนาการเมือง และการบริหารจัดการของคณะทำงานเครือข่ายประชาสังคมจังหวัด (คปจ.) ในการพิจารณากลับกรองและติดตามโครงการ เพื่อให้การดำเนินงานโครงการต่าง ๆ มีประสิทธิภาพประสิทธิผลทราบถึงผลการดำเนินโครงการต่าง ๆ ขององค์กรผู้รับทุนเพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาปรับปรุงโครงการให้มีคุณภาพ (สถาบันพระปกเกล้า, สำนักงานสภาพัฒนาการเมือง, 2556) โครงการสามารถพัฒนาศักยภาพพลเมืองเพื่อการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเชิงพื้นที่เพื่อส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศในระยะยาวต่อไป

ดังนั้น การติดตามประเมินโครงการด้วยการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงใช้รูปแบบการติดตามประเมินโครงการแบบประยุกต์ใช้ CIPPI Model เพื่อการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเชิงพื้นที่ในด้านบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต และผลกระทบ ประโยชน์ต่อการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อประเมินผลโครงการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเชิงพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคใต้อันดามัน ด้านบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต และผลกระทบ ตามแนวคิดการประเมินสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบประยุกต์ใช้ CIPPI Model (Context, Input, Process, Product and Impact)

การทบทวนวรรณกรรม

การประเมินตามรูปแบบซีบีพี (CIPP Model)

การประเมินรูปแบบซีบีพี (CIPP Model) (Stufflebeam, Madam, & Kellaghan, 2000) ได้กำหนดประเด็นการประเมินออกเป็น 4 ประเภท ตามอักษรภาษาอังกฤษตัวแรกของ “CIPP Model” ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การประเมินบริบท หรือสถานะแวดล้อม (Context Evaluation: C) เป็นการประเมินก่อนการดำเนินการโครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ ประเด็นปัญหา และความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ เช่น โครงการอาหารเสริมแก่เด็กวัยก่อนเรียน เราจะต้องวัดส่วนสูง และชั่งน้ำหนัก

2. การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation: I) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาถึงความเป็นไปได้ของโครงการ ความเหมาะสม และความพอเพียงของทรัพยากรที่จะใช้ในการดำเนินโครงการ เช่น งบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ เวลา ฯลฯ รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการดำเนินงาน

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation: P) เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินโครงการ ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น และเป็นการตรวจสอบกิจกรรม เวลา ทรัพยากรที่ใช้ในโครงการ ภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการโดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน การประเมินกระบวนการนี้จะ เป็นประโยชน์อย่างมากต่อการค้นหาจุดเด่น หรือจุดแข็ง (Strengths) และจุดด้อย (Weakness) ของนโยบาย/แผนงาน/โครงการซึ่งมักจะไม่สามารถศึกษาได้ภายหลังจากสิ้นสุดโครงการแล้ว

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation: P) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับวัตถุประสงค์ของโครงการ หรือมาตรฐานที่กำหนดไว้ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการยกเลิก ขยาย

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังให้ความสำคัญกับผลกระทบ (Impact) จากโครงการด้วย โดยจากการประเมินผลกระทบที่เกิดจากโครงการ เมื่อดำเนินโครงการเสร็จสิ้นไประยะหนึ่ง สารสนเทศที่ได้จะชี้ให้เห็นว่าโครงการ “สำเร็จ” จริง ๆ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ไม่ใช่แค่ “ทำเสร็จ” เท่านั้น

สำหรับ สดฟเฟิลบีม ได้นำเสนอประเภทของการตัดสินใจที่สอดคล้องกับประเด็นที่ประเมินดังนี้

1. การตัดสินใจเพื่อการวางแผน (Planning Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินสภาพแวดล้อมที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดจุดประสงค์ของโครงการ ให้สอดคล้องกับแผนการดำเนินงาน

2. การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ (Structuring Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากปัจจัยนำเข้าที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดโครงสร้างของแผนงาน และขั้นตอนของการดำเนินการของโครงการและพิจารณาโครงการ

3. การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ (Implementation Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินกระบวนการ เพื่อพิจารณาควบคุมการดำเนินการให้เป็นไปตามแผน และปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการ

4. การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ (Recycling Decisions) เช่น การตัดสินใจเพื่อใช้ข้อมูลจากการประเมินผลผลิต (Output) ที่เกิดขึ้น เพื่อพิจารณาการยุติ / ล้มเลิก หรือขยายโครงการที่จะนำไปใช้ในโอกาสต่อไป

นอกจากนี้ จากการศึกษาพบว่า แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโครงการนั้นมีความหมายเช่นเดียวกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน (Efficiency) ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่เพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์การที่ตั้งไว้ โดยหลักการสำคัญ ๆ ซึ่งเป็นแนวทางในการประเมินผลการปฏิบัติงานเป็นไปอย่างถูกต้องและบรรลุตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

- 1) การประเมินผลการปฏิบัติงานเป็นกระบวนการประเมินค่าผลการปฏิบัติงาน มิใช่ประเมินค่าบุคคล
- 2) การประเมินผลการปฏิบัติงานเป็นส่วนหนึ่งของหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้บังคับบัญชาทุกคน

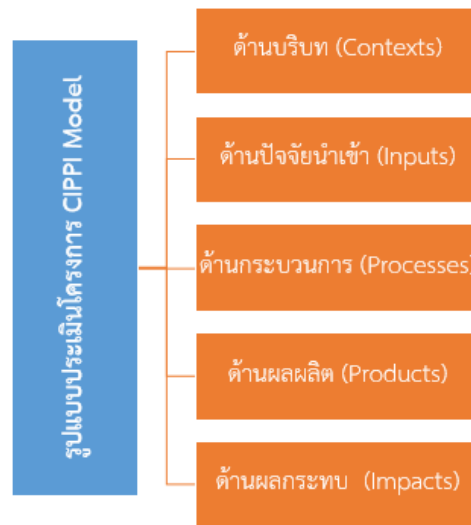

ในการจัดการในหน่วยงานให้สำเร็จตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ 3) การประเมินผลการปฏิบัติงาน ต้องมีความแม่นยำในการประเมิน สร้างความเชื่อมั่นได้ในผลการประเมิน และความเที่ยงตรงของ การประเมิน 4) การประเมินผลการปฏิบัติงานจะต้องมีเครื่องมือหลักช่วยในการประเมิน 5) การ ประเมินผลการปฏิบัติงานต้องมีการแจ้งผลการประเมิน และหารือผลการปฏิบัติงานภายหลังเสร็จสิ้นการ ประเมิน เพื่อให้ทราบถึงข้อดี ข้อบกพร่อง เพื่อจะได้ปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานให้ดีขึ้น 6) การ ประเมินผลการปฏิบัติงานมีการดำเนินการเป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่อง ประโยชน์ของการประเมินผล การปฏิบัติงานขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการประเมินผลการปฏิบัติงาน (พรรณี สวานเพลง, จตุพล ดวงจิตร ,นวนันท์ ศรีสุขใส และปณิชา ต้นสุติชล, 2563)

สรุปได้ว่า การประเมินผลเพื่อพัฒนาศักยภาพการเมืองภาคพลเมืองเชิงพื้นที่ของกองทุนพัฒนา การเมืองและคณะทำงานเครือข่ายประชาสังคมจังหวัดในการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผล ในการทำงานตอบสนองวัตถุประสงค์ของสภาพพัฒนาการเมืองภาคพลเมือง สอดคล้องกับประเด็นการ ประเมินแบบ CIPPI ทั้ง 5 ประการ

กรอบแนวคิด

การวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษาเอกสารการประเมินที่เกี่ยวข้องทั้งกลุ่มคณะทำงานเครือข่ายประชา สังคมจังหวัด กลุ่มผู้ดำเนินโครงการ และผู้เข้าร่วมโครงการ แนวคิดที่ใช้ในการประเมินผลโครงการ CIPP Model และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ประกอบการจัดประเมินผลโครงการที่ได้รับทุนสนับสนุนจาก กองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเชิงพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ โดยการประเมินผล โครงการครั้งนี้ใช้แนวคิด CIPP Model ทำให้สามารถได้ข้อมูลเกี่ยวกับบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต ซึ่งเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโครงการอันจะส่งผลให้เกิดแนวทางหรือรูปแบบที่เหมาะสมของ คณะทำงานเครือข่ายประชาสังคมจังหวัด (คปจ.) ในการทำงานเพื่อการบริหารจัดการโครงการในอนาคต ได้อย่างมีประสิทธิภาพก่อให้เกิดประสิทธิผลต่อผู้ได้รับผลกระทบ (Impacts) ในการจัดดำเนินโครงการ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงกำหนดแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้โดยมีรูปแบบการประเมินแบบประยุกต์ CIPPI Model ดังภาพประกอบที่ 1

ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวคิดรูปแบบการประเมินแบบประยุกต์ CIPPI Model

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย 1) กลุ่มคณะทำงานเครือข่ายประชาสังคมจังหวัด (คปจ.) 2) กลุ่มผู้ดำเนินโครงการ และ 3) กลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการ ได้กลุ่มตัวอย่างจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือ 1) กลุ่มคณะทำงานเครือข่ายประชาสังคมจังหวัด (คปจ.) จำนวน 15 คน 2) กลุ่มผู้ดำเนินโครงการ จำนวน 20 คน 3) กลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการ จำนวน 10 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 45 คน

2. ขอบเขตพื้นที่การศึกษาภาคใต้อันดามัน คือ ระนอง พังงา ภูเก็ต กระบี่ และตรัง

3. ขอบเขตโครงการ ประกอบด้วย 1) ยุทธศาสตร์การศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพประชาสังคมในการส่งเสริมการเมืองภาคพลเมือง 2) พัฒนาศักยภาพผู้นำและเครือข่ายประชาสังคมสู่ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเองก้าวสู่ประชาคมอาเซียน 3) ค่ายเยาวชนต้นแบบรักถิ่นเกิดกับการจัดการทรัพยากร 4) โครงการส่งเสริมการใช้สิทธิในการผลักดันนโยบายสาธารณะจังหวัดภูเก็ต 5) การจัดตั้งกลไกจัดการความขัดแย้งโดยสันติวิธีและการสร้างสังคมสมานฉันท์ด้วยกระบวนการชุมชนจัดการตนเอง 6) สร้างพื้นที่สาธารณะการเมืองภาคพลเมืองเพื่อบูรณาการงานพัฒนาระดับท้องถิ่นและจังหวัด

4. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยแบบสอบถามวัดความคิดเห็น 4 ระดับ คือ เห็นด้วยน้อย เห็นด้วยค่อนข้างน้อย เห็นด้วยค่อนข้างมาก และเห็นด้วยมาก นำข้อมูลจากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าสถิติ คือ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

การดำเนินการประเมินผลโครงการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเชิงพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคใต้อันดามันเป็นโครงการที่มีความสำคัญและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนพื้นที่เป็นสำคัญ รวมทั้งการขยายความรู้ เครือข่ายไปในพื้นที่ใกล้เคียงเพื่อเป็นการขยายผลของการจัดดำเนินโครงการซึ่งมีอยู่จำนวนมาก รวมทั้งงบประมาณที่ได้รับมีจำนวนมากขึ้นขึ้นอยู่กับเป้าหมายของโครงการเชิงพื้นที่ซึ่งเป็นกิจกรรมที่สามารถสร้างความตระหนักการเมืองภาคพลเมือง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงทำการประเมินผลโครงการพัฒนาศักยภาพพลเมืองเพื่อการพัฒนาการเมืองภาคพลเมือง โดยวิเคราะห์ผลการวิจัยจำแนกออกเป็น 5 ด้าน คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต และด้านผลกระทบ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ด้านบริบท (Contexts)

สภาพแวดล้อมที่เกี่ยวกับดำเนินงาน โดยมีความคิดเห็นแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1.1 คณะทำงานเครือข่ายประชาสังคมจังหวัด (คปจ.) ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมคณะทำงานเครือข่ายประชาสังคมจังหวัด (คปจ.) มีความคิดเห็นต่อการดำเนินโครงการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเชิงพื้นที่ด้านบริบทอยู่ในระดับเห็นด้วยค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 3.17$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการมีความเชื่อมั่นไม่หวาดระแวงสงสัยต่อการจัดกิจกรรมโครงการอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{x} = 3.60$) และในพื้นที่โครงการมีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมท้องถิ่นอยู่ในระดับเห็นด้วยค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 3.27$) เช่น โครงการยกระดับการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพประชาสังคมในการส่งเสริมการเมืองภาคพลเมือง จังหวัดระนอง

1.2 กลุ่มผู้ดำเนินโครงการ ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมกลุ่มผู้ดำเนินโครงการมีความคิดเห็นต่อการดำเนินโครงการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเชิงพื้นที่ด้านบริบทอยู่ในระดับเห็นด้วยค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 3.17$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า กลุ่มผู้ดำเนินโครงการในพื้นที่โครงการมีชุมชนที่เข้มแข็งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{x} = 3.75$) สำหรับในพื้นที่โครงการมีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมท้องถิ่น ในพื้นที่โครงการผู้นำชุมชนมีบทบาทการนำ และ ในพื้นที่โครงการมีองค์กร/สถาบันที่มีบทบาทและเอื้อต่อการดำเนินกิจกรรมโครงการมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 3.44$) เช่น โครงการยกระดับการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพประชาสังคมในการส่งเสริมการเมืองภาคพลเมือง จังหวัดระนอง

1.3 กลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการ ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการมีความคิดเห็นต่อการดำเนินโครงการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเชิงพื้นที่ด้านบริบทอยู่ในระดับเห็นด้วยค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 3.08$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการในพื้นที่โครงการมีชุมชนที่เข้มแข็ง และ ในพื้นที่โครงการมีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมท้องถิ่นมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{x} = 3.73$, $\bar{x} = 3.60$) ตามลำดับ เช่น โครงการยกระดับการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพประชาสังคมในการส่งเสริมการเมืองภาคพลเมือง จังหวัดระนอง

2. ด้านปัจจัยนำเข้า (Inputs)

การประเมินเพื่อพิจารณาถึงความเป็นไปได้ของโครงการ ความเหมาะสม และความพอเพียงของทรัพยากรที่จะใช้ในการดำเนินโครงการ เช่น งบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ เวลา ฯลฯ รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการดำเนินงาน โดยมีความคิดเห็นแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

2.1 คณะทำงานเครือข่ายประชาสังคมจังหวัด (คปจ.) ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมคณะทำงานเครือข่ายประชาสังคมจังหวัด (คปจ.) มีความคิดเห็นต่อการดำเนินโครงการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเชิงพื้นที่ด้านปัจจัยนำเข้าอยู่ในระดับเห็นด้วยค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 3.11$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า คณะทำงานเครือข่ายประชาสังคมจังหวัด (คปจ.) มีความคิดเห็นว่าทีมงานผู้ดำเนินโครงการมีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการโครงการ และความพร้อมของเอกสารข้อมูลในการจัดกิจกรรมโครงการอยู่ในระดับเห็นด้วยค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 3.33$, $\bar{x} = 3.20$) ตามลำดับ เช่น โครงการพัฒนาศักยภาพผู้นำและเครือข่ายประชาสังคมสู่ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเองก้าวสู่ประชาคมอาเซียน จังหวัดพังงา

2.2 กลุ่มผู้ดำเนินโครงการ ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมกลุ่มผู้ดำเนินโครงการมีความคิดเห็นต่อการดำเนินโครงการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเชิงพื้นที่ด้านปัจจัยนำเข้าอยู่ในระดับเห็นด้วยค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 3.11$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า กลุ่มผู้ดำเนินโครงการมีความคิดเห็นต่อความพร้อมของเอกสารข้อมูลในการจัดกิจกรรมโครงการ และสาระสำคัญของโครงการมีความชัดเจนอยู่ในระดับเห็นด้วยค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 3.33$, $\bar{x} = 3.22$) ตามลำดับ เช่น โครงการพัฒนาศักยภาพผู้นำและเครือข่ายประชาสังคมสู่ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเองก้าวสู่ประชาคมอาเซียน จังหวัดพังงา

2.3 กลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการ ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการมีความคิดเห็นต่อการดำเนินโครงการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเชิงพื้นที่ด้านปัจจัยนำเข้าอยู่ในระดับเห็นด้วยค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 2.89$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า กลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการมีความคิดเห็นต่อเนื้อหา/หลักสูตร/กระบวนการมีความเหมาะสม และความรู้ทักษะของวิทยากรมีความสอดคล้องกับกิจกรรมโครงการอยู่ในระดับเห็นด้วยค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 3.00$) เช่น โครงการพัฒนาศักยภาพผู้นำและเครือข่ายประชาสังคมสู่ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเองก้าวสู่ประชาคมอาเซียน จังหวัดพังงา

3. ด้านกระบวนการ (Processes)

การประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินโครงการที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไขปรับปรุง ให้การดำเนินการในระยะต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น และเป็นการตรวจสอบกิจกรรม เวลา ทรัพยากรที่ใช้ในโครงการ ภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมโครงการทุกกลุ่มโดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการค้นหาจุดแข็งและจุดอ่อนของนโยบาย/ แผนงาน/โครงการ โดยมีความคิดเห็นแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

3.1 คณะทำงานเครือข่ายประชาสังคมจังหวัด (คปจ.) ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมคณะทำงานเครือข่ายประชาสังคมจังหวัด (คปจ.) มีความคิดเห็นต่อการดำเนินโครงการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเชิงพื้นที่ด้านกระบวนการอยู่ในระดับเห็นด้วยค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 3.12$) เมื่อพิจารณารายข้อ

พบว่า คณะทำงานเครือข่ายประชาสังคมจังหวัด (คปจ.) มีความคิดเห็นต่อการจัดโครงสร้างของโครงการมีผู้รับผิดชอบอย่างเหมาะสมชัดเจน และขั้นตอนการดำเนินโครงการและระเบียบปฏิบัติในโครงการมีความเหมาะสมชัดเจน อยู่ในระดับเห็นด้วยค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 3.64$, $\bar{x} = 3.40$) ตามลำดับ เช่น โครงการส่งเสริมการใช้สิทธิในการผลักดันนโยบายสาธารณะจังหวัดภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต

3.2 กลุ่มผู้ดำเนินโครงการ ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมกลุ่มผู้ดำเนินโครงการมีความคิดเห็นต่อการดำเนินโครงการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเชิงพื้นที่ด้านกระบวนการอยู่ในระดับเห็นด้วยค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 2.74$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า กลุ่มผู้ดำเนินโครงการมีความคิดเห็นต่อการอำนวยความสะดวกโครงการและการประสานงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และขั้นตอนการดำเนินโครงการและระเบียบปฏิบัติในโครงการมีความเหมาะสมชัดเจนอยู่ในระดับเห็นด้วยค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 3.00$, $\bar{x} = 2.89$) ตามลำดับ เช่น โครงการส่งเสริมการใช้สิทธิในการผลักดันนโยบายสาธารณะจังหวัดภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต

3.3 กลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการ ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการมีความคิดเห็นต่อการดำเนินโครงการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเชิงพื้นที่ด้านกระบวนการอยู่ในระดับเห็นด้วยค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 2.97$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า กลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการมีความคิดเห็นต่อขั้นตอนการดำเนินโครงการมีความเหมาะสม และ มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมโครงการให้ทราบโดยทั่วไปอยู่ในระดับเห็นด้วยค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 3.00$, $\bar{x} = 2.90$) ตามลำดับ เช่น โครงการส่งเสริมการใช้สิทธิในการผลักดันนโยบายสาธารณะจังหวัดภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต

4. ด้านผลผลิต (Products)

การประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับวัตถุประสงค์ของโครงการ การมีส่วนร่วมและความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการปรับเปลี่ยนโครงการ โดยมีความคิดเห็นแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

4.1 คณะทำงานเครือข่ายประชาสังคมจังหวัด (คปจ.) ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมคณะทำงานเครือข่ายประชาสังคมจังหวัด (คปจ.) มีความคิดเห็นต่อการดำเนินโครงการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเชิงพื้นที่ด้านผลผลิตอยู่ในระดับเห็นด้วยค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 3.28$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า คณะทำงานเครือข่ายประชาสังคมจังหวัด (คปจ.) มีความคิดเห็นต่อการบรรลุวัตถุประสงค์โครงการในเรื่องการเกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของเครือข่าย และการบรรลุวัตถุประสงค์โครงการในเรื่องกระบวนการบริหารจัดการโครงการอยู่ในระดับเห็นด้วยค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 3.53$, $\bar{x} = 3.40$) ตามลำดับ เช่น โครงการจัดตั้งกลไกจัดการความขัดแย้งโดยสันติวิธีและการสร้างสังคมสมานฉันท์ด้วยกระบวนการชุมชนจัดการตนเอง จังหวัดกระบี่

4.2 กลุ่มผู้ดำเนินโครงการ ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมกลุ่มผู้ดำเนินโครงการมีความคิดเห็นต่อการดำเนินโครงการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเชิงพื้นที่ด้านผลผลิต อยู่ในระดับเห็นด้วยค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 2.96$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า กลุ่มผู้ดำเนินโครงการมีความคิดเห็นต่อการบรรลุวัตถุประสงค์โครงการเรื่องการพัฒนาความรู้ความเข้าใจด้านการเมืองของกลุ่มเป้าหมาย และการบรรลุวัตถุประสงค์โครงการในเรื่องการเกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของเครือข่ายอยู่ในระดับเห็นด้วยค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 3.22$, $\bar{x} = 3.11$) ตามลำดับ เช่น โครงการจัดตั้งกลไกจัดการความขัดแย้งโดยสันติวิธี และการสร้างสังคมสมานฉันท์ด้วยกระบวนการชุมชนจัดการตนเอง จังหวัดกระบี่

4.3 กลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการ ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการมีความคิดเห็นต่อการดำเนินโครงการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเชิงพื้นที่ด้านผลผลิตอยู่ในระดับเห็นด้วยค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 3.27$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการมีความคิดเห็นต่อความสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้กับตนเองและครอบครัว และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาองค์กร ชุมชน และสังคม อยู่ในระดับเห็นด้วยค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 3.40$, $\bar{x} = 3.30$) ตามลำดับ เช่น โครงการจัดตั้งกลไกจัดการความขัดแย้งโดยสันติวิธีและการสร้างสังคมสมานฉันท์ด้วยกระบวนการชุมชนจัดการตนเอง จังหวัดกระบี่

5. ผลกระทบ (Impacts)

การติดตามตรวจสอบผลที่เกิดขึ้นตามมาหลังจากมีผลผลิตเกิดขึ้นกับวัตถุประสงค์ของโครงการพัฒนาศักยภาพการเมืองภาคพลเมืองเชิงพื้นที่ ทั้งผลกระทบในเชิงบวกอันเป็นผลที่คาดหวังไว้จากการจัดให้มีโครงการและผลกระทบเชิงอันเป็นผลที่ไม่ได้มีการคาดคิดหรือคาดหวังไว้จากการจัดให้มีโครงการ โดยมีความคิดเห็นแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

5.1 คณะทำงานเครือข่ายประชาสังคมจังหวัด (คปจ.) ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมคณะทำงานเครือข่ายประชาสังคมจังหวัด (คปจ.) มีความคิดเห็นต่อการดำเนินโครงการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเชิงพื้นที่ผลกระทบอยู่ในระดับเห็นด้วยค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 3.07$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า คณะทำงานเครือข่ายประชาสังคมจังหวัด (คปจ.) มีความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมโครงการส่งผลต่อการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองในพื้นที่โครงการ และการจัดกิจกรรมโครงการส่งผลให้เกิดผลพลอยได้อื่นในพื้นที่โครงการ เช่น ความร่วมมือเพื่อป้องกันภัยชุมชน ความสามัคคี ฯลฯ อยู่ในระดับเห็นด้วยค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 3.13$) เช่น โครงการสร้างพื้นที่สาธารณะการเมืองภาคพลเมืองเพื่อบูรณาการงานพัฒนาระดับท้องถิ่นและจังหวัด จังหวัดตรัง

5.2 กลุ่มผู้ดำเนินโครงการ ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมกลุ่มผู้ดำเนินโครงการมีความคิดเห็นต่อการดำเนินโครงการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเชิงพื้นที่ผลกระทบอยู่ในระดับเห็นด้วยค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 3.15$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า กลุ่มผู้ดำเนินโครงการมีความคิดเห็นต่อกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมโครงการได้นำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาองค์กร ชุมชน และสังคม และการจัดกิจกรรมโครงการส่งผลต่อการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองในพื้นที่โครงการ อยู่ในระดับเห็นด้วยค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 3.33$,

$\bar{x} = 3.11$) ตามลำดับ เช่น โครงการสร้างพื้นที่สาธารณะการเมืองภาคพลเมืองเพื่อบูรณาการงานพัฒนาระดับท้องถิ่นและจังหวัด จังหวัดตรัง

5.3 กลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการ ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการมีความคิดเห็นต่อการดำเนินโครงการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเชิงพื้นที่ผลกระทบอยู่ในระดับเห็นด้วยค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 3.27$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า กลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการมีความคิดเห็นต่อการเชื่อมโยงการทำงานร่วมกันระหว่างเครือข่ายประชาสังคมจังหวัด (คปจ.) หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่ม/องค์กร ชุมชน และสังคมมากขึ้น และชุมชนมีการพูดคุยเกี่ยวกับประเด็นสาธารณะหรือกิจกรรมเพื่อสังคมมากขึ้นอยู่ในระดับเห็นด้วยค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 3.30$, $\bar{x} = 3.20$) ตามลำดับ เช่น โครงการสร้างพื้นที่สาธารณะการเมืองภาคพลเมืองเพื่อบูรณาการงานพัฒนาระดับท้องถิ่นและจังหวัด จังหวัดตรัง

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการศึกษาทำให้พบประเด็นในการอภิปรายผลดังนี้

1. ด้านบริบท (Contexts)

คณะทำงานเครือข่ายประชาสังคมจังหวัด (คปจ.) กลุ่มผู้ดำเนินโครงการ และกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่ มีความเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยค่อนข้างมาก เช่น โครงการยกระดับการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพประชาสังคมในการส่งเสริมการเมืองภาคพลเมือง จังหวัดระนอง โดยโครงการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อการแก้ไขปัญหาและส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีในระดับบอบประชาธิปไตยสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ในการส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ สอดคล้องกับ ศิลปวิชญ์ น้อยสมมิตร และโชติกา แก่นธिया (2562) ระบุงถึงภาคประชาชนมีโอกาสได้มีการเสนอความต้องการในฐานะพลเมืองของประเทศหรือผู้เสียภาษีให้กับประเทศย่อมจะมีสิทธิ และเสรีภาพในการร่วมกันเสนอความคิดเห็นเพื่อการวางแผน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการประเมินผล และการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะนั้น ๆ รวมถึงของโครงการต่าง ๆ อย่างเท่าเทียมกัน

2. ด้านปัจจัยนำเข้า (Inputs)

คณะทำงานเครือข่ายประชาสังคมจังหวัด (คปจ.) กลุ่มผู้ดำเนินโครงการ และกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่ มีความเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยค่อนข้างมาก ความพร้อมของทรัพยากรมีความเหมาะสมทั้งงบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยีแลแผนการดำเนินงานต่าง ๆ เช่น โครงการพัฒนาศักยภาพผู้นำและเครือข่ายประชาสังคมสู่ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเองก้าวสู่ประชาคมอาเซียน จังหวัดพังงา โดย Mansup (2020) การเมืองภาคพลเมืองอาศัยความร่วมมือและทรัพยากรจากทุกฝ่าย กำหนดพันธกิจที่ชัดเจน สอดคล้องกับ พรณี สวนเพลง, จตุพล ดวงจิตร, นวนันท์ ศรีสุขใส และปณิชา

ต้นสุติชล (2563) ระบุว่าโครงการการเลือกตั้งเชิงสมานฉันท์ที่อาจจะไม่ต้องใช้งบประมาณ เช่น อาจจะมีการเชิญผู้สมัครรับเลือกตั้ง/ผู้สนับสนุน และประชาชนเข้ามาให้ความรู้สร้างความเข้าใจ โดยไม่ต้องใช้งบประมาณหรือใช้งบประมาณน้อย หากแต่เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เป็นกระบวนการที่สร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง โดยปราศจากอามิสสินจ้าง เพื่อเป็นการปลูกฝังค่านิยมที่ดีให้กับประชาชน และ วิชัย ภูโยธิน, สุคนธ์ สิ้นธพานนท์, พิวรรษา นภารัตน์ และ ดิษยา กุศลภูษณงค์ (2552) ได้ กล่าวว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของพลเมืองดีในบริบทของสังคมที่ปกครองโดยระบอบประชาธิปไตย คือ 1) มีส่วนร่วมในการป้องกัน แก้ไข ปัญหาเศรษฐกิจ สังคม 2) เคารพกฎหมายบ้านเมืองและปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับของสังคม 3) มีความรับผิดชอบต่อนอง สังคม ชุมชน ประเทศชาติ 4) เป็นผู้มีความเห็น และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น 5) มีคุณธรรม จริยธรรมและ ปฏิบัติตามหลักธรรม 6) เคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น และ 7) มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองการปกครอง

3. ด้านกระบวนการ (Processes)

คณะทำงานเครือข่ายประชาสังคมจังหวัด (คปจ.) กลุ่มผู้ดำเนินโครงการ และกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่ มีความเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยค่อนข้างมาก เช่น โครงการส่งเสริมการใช้สิทธิในการผลักดันนโยบายสาธารณะจังหวัดภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต การให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของภาคพลเมืองในการดำเนินงานโครงการต่าง ๆ Mansup (2020) ความสำคัญของการพัฒนาฐานรากของการเมืองภาคพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยให้เข้มแข็งด้วยการสร้างพลเมืองที่พร้อมด้วยหลักแนวคิดประชาธิปไตย และเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้น (Active citizen) ให้มากขึ้น

4. ด้านผลิต/ผลลัพธ์ (Products)

คณะทำงานเครือข่ายประชาสังคมจังหวัด (คปจ.) กลุ่มผู้ดำเนินโครงการ และกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่ มีความเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยค่อนข้างมาก เช่น โครงการจัดตั้งกลไกจัดการความขัดแย้งโดยสันติวิธีและการสร้างสังคมสมานฉันท์ด้วยกระบวนการชุมชนจัดการตนเอง จังหวัดกระบี่ การเกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของเครือข่าย การพัฒนาความรู้ความเข้าใจด้านการเมือง สอดคล้องกับ Mansup (2020) กล่าวถึง ประชาธิปไตยเป็นกระบวนการเรียนรู้ (Learning process) พัฒนาแนวคิดต่อการเมืองว่าเป็นเรื่องของชีวิตประจำวัน การเคลื่อนไหวทางการเมืองเป็นเรื่องที่ทุกคนต้อง “รับรู้” และ “เรียนรู้” เพื่อค้นหาบทเรียนและคำตอบโดยยึดหลักการและปรัชญาประชาธิปไตยและนำวิถีประชาธิปไตยที่ถูกต้องสู่การปฏิบัติผ่านกิจกรรมทางการเมือง (Civic action) สร้างบรรยากาศแห่งการพูดคุยทางการเมืองอย่างเสรี (Public discourse) สร้างประสบการณ์และการให้เรียนรู้ในลักษณะของ Functional literacy เช่นเดียวกับการเรียนรู้การทำงานในชีวิตประจำวัน สังคมแห่งการเรียนรู้ดังกล่าวเป็นปัจจัยสำคัญที่ต้องผลักดันให้เกิดขึ้นและมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าการศึกษาในระบบโดยเฉพาะในช่วงเวลาที่สถานการณ์ทางการเมืองการปกครองมีพลวัต และผู้คนเริ่มเข้าใจใน “ความเป็นการเมือง (The political)” ว่าเป็นความสัมพันธ์ของคนในสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้และเป็นตัวกำหนดการดำรงอยู่ และความเป็นตัวตนของพวกเขา กลไกสำคัญที่มีส่วนผลักดันให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้คือ สื่อมวลชน

5. ด้านผลกระทบ (Impact)

คณะทำงานเครือข่ายประชาสังคมจังหวัด (คปจ.) กลุ่มผู้ดำเนินโครงการ และกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่ มีความเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยค่อนข้างมาก เช่น โครงการสร้างพื้นที่สาธารณะการเมืองภาคพลเมืองเพื่อบริหารงานพัฒนาระดับท้องถิ่นและจังหวัด จังหวัดตรัง การดำเนินโครงการส่งผลต่อการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองในพื้นที่ นำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาองค์กร ชุมชน และสังคม สอดคล้องกับ Bureekul (2020) กล่าวถึงกลยุทธ์ในการดำเนินการคือการใช้วิธีดำเนินการอบรมให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการระบบเปิดให้แก่ตัวแทนหน่วยงานระดับจังหวัด โดยใช้เทคนิคการมีส่วนร่วมที่มีการพัฒนาขึ้นเพื่อให้เหมาะสมกับบริบทข้าราชการแล้วให้บุคลากรที่ผ่านการอบรมแล้วนี้ไปดำเนินการโดยอาศัยความรู้ที่ได้รับไปจากการอบรมทั้งนี้ โดยผ่านการสนับสนุนทางวิชาการจากนักวิชาการที่รับผิดชอบดูแลในจังหวัด และผ่านการสนับสนุนทางด้านการเงินเบื้องต้นเพื่อเริ่มโครงการได้ หลังจากนั้นแต่ละจังหวัดจะมีการจัดทำงบประมาณเพิ่มเติมเอง เมื่อดำเนินกิจกรรมแล้วพบว่าในบางแห่งประชาชนและข้าราชการจะมีการเรียนรู้และตระหนักหลังจากได้ปฏิบัติจริงและเห็นผล

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1. ควรส่งเสริมการสร้างการปฏิบัติการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลต่อคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่ดีในสังคมไทย
2. การสร้างกระบวนการถ่ายทอดความรู้เพื่อสร้างช่องทางการสื่อสารทางการเมืองของพลเมืองเข้มแข็ง เพื่อการพัฒนาสังคมพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ภาครัฐควรมีนโยบายการส่งเสริมการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเชิงพื้นที่ที่เหมาะสมตามบริบทของพื้นที่ในกลุ่มโซนภาคอย่างสอดคล้องกับทรัพยากรที่มีในพื้นที่ พร้อมทั้งช่วยในการดำเนินกิจกรรมภาคพลเมืองในประเด็นที่ยังมีความอ่อนแอ

ข้อเสนอแนะระดับองค์กร

ควรส่งเสริมการเมืองภาคพลเมืองในระดับกลุ่มองค์กรขนาดเล็ก เพื่อสร้างแรงกระตุ้นต่อบริบทสังคมได้ขยายแนวร่วมเครือข่ายเป็นวัฒนธรรมของพลเมืองไทยให้เกิดการสร้างสรรค์สังคมเกื้อกูลและยั่งยืน

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัยการติดตามประเมินผลโครงการที่รับการสนับสนุนจากกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเชิงพื้นที่ภาคใต้ และขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลหลักทุกท่าน และแหล่งทุนสนับสนุนการวิจัยเชิงพื้นที่จากสถาบันพระปกเกล้า

เอกสารอ้างอิง

- ปธาน สุวรรณมงคล. (2560). การปฏิรูปการเมืองภาคพลเมืองในการเมืองการบริหารท้องถิ่นไทย. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า*, 15(1), 87-103.
- พรรณี สนวนเพลง, จตุพล ดวงจิตร, นวนันท์ ศรีสุขใส และปณิชา ต้นสุติชล. (2563). การประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการการเลือกตั้งเชิงสมานฉันท์ ปี พ.ศ. 2551-2557. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 11(2), 134-159.
- วิชัย ฎโยธิน, สุคนธ์ สีนธพานนท์, พิรธรรษา นภารัตน์ และ ดิษยา กุศลภูษมงคล. (2552). *หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ม.4- ม.6*. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- วินิจ ผาเจริญ. (2563). การเมืองภาคพลเมืองระดับท้องถิ่นในบริบท สังคมไทย. *วารสารวิชาการบัณฑิตศึกษาและสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์*, 10(1), 97-103.
- ศิลปวิชญ์ น้อยสมมิตร และโชติกา แก่นธिया. (2562). การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนต่อนโยบายสาธารณะ. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 2(1), 101-116.
- สถาบันพระปกเกล้า, สำนักงานสภาพัฒนาการเมือง. (2556). *คู่มือแนวทางการบริหารจัดการคณะกรรมการดำเนินงาน เครือข่ายประชาสังคมจังหวัด*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- Bureekul, T. (2020). การเสริมสร้างการเมืองภาคพลเมือง โดยการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมระดับจังหวัด. *King Prajadhipok's Institute Journal*, 6(2). สืบค้น 15 กุมภาพันธ์ 2564, จาก https://so06.tci-thaijo.org/index.php/kpi_journal/article/view/244663
- Mansup, S. (2020). การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง : ฐานรากของการเมืองภาคพลเมือง. *King Prajadhipok's Institute Journal*, 6(2). สืบค้น 27 กุมภาพันธ์ 2564, จาก https://so06.tci-thaijo.org/index.php/kpi_journal/article/view/244664